

תוספות מסכת עבודה זרה דף כא עמוד ב

1

לארץ יפטר מן המזוזה הא אמר בפי' התכלת (מנחות דף מד. ושם) השוכר בית בח'ל כל ל' יום פטורה מן המזוזה מכאן ואילך חייבת והטעם כדפרישית לעיל שסוברים העולם שהיא שלו משמע דאם היא שלו חייבת מיד ועוד קשי' לר"י על הירושלמי מאותה תוספתא שהבאתי לעיל דקתני רישא (אין) משכירין להם בתים ולא שדות וכרמים ואין נותנין להם ערבות וקבלות אחד הכותים ואחד העובדי כוכבים בד"א בא"י ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות ובח'ל מוכרין אלו ואלו כאן וכאן לא ישכיר ביתו לעובד כוכבים מפני שידוע שמכניס לתוכו עבודת כוכבים אלמא אף במקום שמוטר למכור אסור להשכיר מיהו נראה לר"י דהירושלמי שהביא רבינו חיים ראייה גמורה היא ומן התוספתא לא קשיא מידי דכאן וכאן קאי א"י וסוריא ואף ת"ק דמתני' נמי סבר הכי דאסור בתרווייהו מכירת בתים אבל בח'ל שהתירו למכור מותר להשכיר כדאי' בירושל' ולא מטעמיה דרבינו חיים אלא הטעם מפרש הר"ר אלחנן מפני כשאמרה תורה לא תביא תועבה אל ביתך איכא למימר לא אסור אלא בבית ישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו ואפי' בא"י כמו במזוזה שאינו חייב בה אלא בביתו בעודו דר בו אבל השוכר בית אף בא"י פטור מן המזוזה מן התורה ורבנן הוא דגזרו שלא להשכיר לעובד כוכבים מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים והשתא דדוקא בתים העשויים לדירה אבל אינם עשויים לדירה לא גזרו ולכך התירו להשכיר ארוות ואוצרות וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בארץ אם כן בחוצה לארץ הקלו.

מאי טעמא אריסא אריסותיה קא עביד - הקשה רבינו יהודה מההיא דתנן בפ"ק דשבת (דף יח. ושם) אמר רשב"ג נוהגין היו של בית אבא שהיו נותנין כלים לכובס עובד כוכבים ג' ימים קודם השבת ופליג אב"ה דאמרי התם שמוטר עם השמש אלמא לית ליה לרשב"ג קבלנא קבלנותיה עביד ותירץ לא שסובר שהלכה כן אלא מחמיר בעצמו היה וכן פרש"י לשם אכן שוב הקשה רבינו יהודה דא"כ בפרק שני דביצה (דף כא.): דקחשיב ג' דברים שהיו מחמירין בבית ר"ג כב"ש אמאי לא קא חשיב נמי הא שהרי ר"ג דיבנה הוא (אבי) אביו של רשב"ג ואומר דביצה לא איירי אלא במידי דל"ט אבל במילי דשבת איכא טובא ולפ"ז ניהא מה שהקשה ר' אלחנן דאמאי לא קיל' כרשב"ג בההיא דפ"ק דשבת דהא אמרינן (ב"ב דף קעד.) כל מקום ששנה רשב"ג במשנתו הלכה כמותו אלא לאחריים ודאי לא היה מחמיר אלא לעצמו.

אריסא אריסותיה קא עביד - פסק ר"ת הלכה כרשב"ג דאמר אריסא אריסותיה קא עביד ומתוך כך התיר לישראל שנתן ביתו לעשותו בקבלנות לבנות בו אפילו בשבת וק"ו נמי הוא דהשתא אריסות שדה שחלק ישראל משביח במלאכה שרי קבלנות שאין בו שבה לישראל כלל במה שממהר נכרי לעשות קבלנותו לא כ"ש דנימא קבלנא קבלנותיה קעביד ועוד הביא ר"ת ראייה מההיא דפ"ק דשבת (דף יח. ושם ד"ה אין נותנין) דשרי ב"ה ליתן כלים לכובס ועורות לעבדן עם השמש ואפי' מידי דפרהסיא שרו התם דהא ההיא ברייתא דאית ליה בגמרא התם (דף יח.) דאסור ליתן חטין לתוך הריחים של מים אלא כדי שיטחנו מבעוד יום מוקי לה תלמודא כב"ש אבל לב"ה שרו ואע"פ שמשמעת קול ועוד תניא התם (דף יט.) גבי ספינה פוסק עמו ע"מ לשבות רשב"ג אומר אינו צריך שהעובד כוכבים לא יניח לעשות קבלנותו בשביל ישראל ולפי זה צריך עיון בההיא דפ"ק מי שהפך (מ"ק דף יב. ושם ד"ה אמר) דאמר שמואל מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אכן ר"ת מוקי לה לכולהו דהך שמעתא באבל ומפרש לה הכי אמר שמואל מקבלי קבולת באבל בתוך התחום אסור כו' אמר רב פפא אפילו חוץ לתחום נמי לא אמרן דשרי אלא היכא דליכא מתא דמקרבא להתם אבל איכא מתא דמקרבא להתם אסור פירוש לפי שיראו בני העיר מלאכתן כשילכו לשם אמר רב ששת וכי ליכא מתא דמקרבא נמי לא אמרן דשרי אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא פירוש אז מותר חוץ לתחום ע"י קבלנות עובד כוכבים אבל בחוש"מ דשכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור וכ"ש בחול גמור אלא חול המועד לרבנותא נקט דאע"ג דלא שכיחי דאזלי כולי האי אסור ולפי זה כל מה שאוסר לשם היינו באבל דוקא דבאבל החמירו יותר כדמוכח התם בריש פירקא אמר רב ששת בריה דרב אידי זאת אומרת דברים המותרים בחולו של מועד אסורין בימי אבלו ותניא כוותיה וההוא עובדא דמר זוטרא דבנו ליה אפדנא בימי אבלו חוץ לתחום בשבתות ובימים טובים הוה ומטעם שהתרנו עד כאן שיטת ר"ת ור' יצחק פירש דקבלנות דבית אסור והיה דוחה כל ראיות ר"ת דמההיא דעורות לעבדן אינה ראייה דכיון דההוא תלוש ומלאכה ביד אחרים מותר דאפילו באבילות בכה"ג שרי כמו שמפורש דתניא התם (דף יא.) היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשה בבית אחר יעשה וריחים נמי אינה ראייה לכאן דהתם ששם החטים לתוך הריחים הם נטחנים מאליהן ולא דמי לעובד כוכבים העושה מלאכה בידיים ודומה כמי שישראל מצוה לו לעשות בשבת וגם לא דמי להך דשכירות שדה דשמעתין דלעולם הוא רגילות לקבל שדה באריסות למחצה לשליש ולרביע אבל בבנין בית רגילות לשכור מידי יום ויום והרואה אינו אומר קבלנותיה עביד אלא שכירי יום נינהו ועוד דבירושלמי דפ"ק דשבת משמע דקיבולת דבית אסור בין באבל בין בשבת והכי איתא התם אומנים עובדי כוכבים שהיו עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך בתיהם מותר אמר ר"ש בן אלעזר בד"א בקיבולת אבל בשכיר יום אסור בד"א בתלוש אבל במחובר אסור בעיר אחרת בין כך ובין כך מותר ומהו בין כך ובין כך א"ר אילא בין בתלוש בין במחובר ובלבד בקיבולת ר"ש בן ביסנא בשם ר' אחא אמר בשבת ובאבל ובעבודת כוכבים הלכה כר"ש בן אלעזר אלמא פסיק הלכה כר"ש בן אלעזר דאמר בעירו במחובר דאסור אף בקיבולת והוא הדין בתוך התחום ולא מבעיא הבנין עצמו דאסור אלא אף לפסול האבנים ולתקן הקורות ואפילו רחוק מן החומה ואפילו בביתו של עובד כוכבים אסור כיון דלצורך מחובר הוא דהא במחובר כה"ג פליגי ופסיק הלכה כר"ש בן אלעזר דאילו לעשות הבנין עצמו אפילו רבנן מודו דאסור דברשות ישראל הוא ולא שרו אף תלוש אלא בביתו של

עובד כוכבים כגון כלים לכובס שמתקנם ביד עובד כוכבים ואע"פ שהלכה כר"ש בן אלעזר בקיבולת מ"מ באריסות שדה אין הלכה כמותו אלא כרשב"ג דהא סתם לן תנא דמתני' כוותיה והטעם מפרש דאריסא אריסותיה קא עביד ור"ת אע"פ שהקל בקיבולת החמיר על עצמו וכשבנה ביתו לא הניח עובדי כוכבים לבנות בשבת אף על פי שהיו עושים בקבלנות והר"ם היה נותן טעם דלהכי מותר באריסות שדה דכיון שאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל בגוף הקרקע דמי לשותף אבל בקבלנות דבית שנוטל מעות בשכרו לא הוי כשותף ואסור ולה"ק הכא דמרחץ אסור דאריסותא למרחץ לא עבדי אינשי דכיון שנוטל מעות בשכרו ולא שייך ליטול זה בגוף המרחץ אסור ולפ"ז יש להתיר להשכיר ריחים לעובד כוכבים היכא שנוטל בקמח לפי חלקו ואינו נוטל מעות דהוי כמו שותפין ומסקנא דשמעתא שמעינן מהכא דקבולת דתלוש אינו מותר אלא בתוך ביתו של עובד כוכבים אבל במחובר אינו מותר אלא חוץ לתחום אבל תוך לתחום אסור.

אבל לעובד כוכבים מאי שרי - תימה מאי קא דייק דלמא נקט כותי וכ"ש לעובד כוכבים וי"ל דמשמע ליה מדשבק עובד כוכבים דמיירי ביה רשב"ג ומתני' ונקט כותי דוקא קתני עי"ל דס"ל דסבר דבעובד כוכבים שרי מדאיירי בכותי דאי בעובד כוכבים אסור לישמעעין עובד כוכבים דלית ביה אלא חדא דנקראת על שמו וכ"ש כותי דאית ביה תרתי דאית ביה נמי לפני עור כדאמרינן בסמוך עוד פירש הר"ר אלחנן דדייק ממתני' דשריא שדהו לעובד כוכבים וליכא מאן דפליג ומהאי טעמא ניחא נמי דקאמר לעיל גבי מילתיה דרבן שמעון בן גמליאל אבל שדהו לעובד כוכבים שרי דלאו אמילתיה דייק דהא דנקט מרחץ במילתיה איכא למימר דדוקא מרחץ אבל שדהו אפילו לכותי אסור משום שעושה בו מלאכה בחול המועד.

קיימא ומנהג האריסות ידוע הוא במקום וכיון שזה היה אריס מקודם לכן מסתמא לא מסלק ליה והוה ליה כמו שהיתה מושכרת אצלו מעיקרא מה שאין כן בחמר וגמל וספינה שהוא דרך בני אדם להחליפו מזה לזה וכל המרבה בשכרו קודם והזמנים כמו כן מתחלפים עליהם פעמים נשכרין בזול ופעמים ביוקר ומשום הכי אסור לכתחלה. שכיר יום אפילו בעיר אחרת לא יעשה פירוש אם יש לאבל שכיר יום לעבודת קרקע מאי טעמא אריס בדנפשיה קטרה אבל שכיר יום במלאכת האבל הוא עושה ושכיר ופועל כעבדו של אבל דמי וכל מלאכה שהיא בעבודת קרקע בפרהסיא הוא ואסור:

סימן ד

ד היתה מלאכת אחרים בידו כגון דבר תלוש בגד לארוג וכיוצא בו בין קבולת בין שאינה קבולת לא יעשה מפני שיכול לעשות אחר ימי אבלו היתה מלאכתו ביד אחרים בבית האבל לא יעשו בבית אחרים יעשו והא דמהמירין טפי באבל מבחול המועד דאבל אסור לעשות בדבר האבד לעצמו ואע"ג דאיסור מלאכה דאבל אסמכוה אקרא דדברי קבלה ואיסור מלאכה דחול המועד אסמכוה אקרא דאורייתא נראה לי הטעם משום דבימי אבלו אפשר שיעשה ע"י אחרים לכן לא רצה להקל שיעשה תוך שלשה הוא בעצמו אפילו בדבר האבד מה שאין כן בחול המועד דהכל אסורין בעשיית מלאכה ומהאי טעמא נמי נראה לי דהלכה כרשב"ג דאם אין אומן אלא הוא יעשה בצנעא מכ"ש בחול המועד ומאחר שדבר האבד של האבל נעשית ע"י אחרים ולא ע"י עצמו נראה כמו שכתב הראב"ד ז"ל שאפילו מה שאסרו לעשות במועד בדבר האבד משום טירחא יתירא כגון להשקות לו בית השלחין ממי קילון ועשיית עוגיות לגפנים ועשיית אמה לכתחלה וחפירת בורות שיחין ומערות כשצריך להם ובנין פירצה כדרכו וכיוצא בהן שאסרו לעשות במועד משום טירחא יתירא. בימי אבלו כיון שנעשה לו ע"י אחרים אין חילוק בין טורח מועט ובין טורח מרובה דכיון דדבר האבד הוא הכל מותר דבחול המועד מסרו הכתוב לחכמים וראוי לאסור בטורח מרובה משום כבוד המועד אבל באבל נעשית ע"י אחרים מאי איכפת לן בטרחא דאחרים וכן פרקמטיא שלו בדבר האבד נמכרת ע"י אחרים וכן אם היתה שיירא עוברת מוכרין וקוננין לו ואי מסיק דמי באינשי והאינא משכח להו וביומא אחרינא לא משכח להו שרי לשדורי עליהו שליח. ולוקח בחובו בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות של נכרים מפני שהוא כמציל מידם. וכן כתבו הגאונים שאם יש לאבל דין על אדם אינו תובע כל שבעה ואם היה דבר האבד כגון שמבקש לילך למדינת הים או שהיו עדין חולים עושה שליח ודן עמו. מסקנא דמילתא דבר האבד נעשין לאבל ע"י אחרים ואפילו מילתא דאית ביה טירחא יתירא ואם אין שם אומן אלא הוא יעשה בצנעא ואפילו בתוך שלשה ימים ראשונים ואריסין וחכרנין וקבלנים של האבל הרי אלו עושין ואפילו נשלם זמן אריסותם קודם האבילות. ואם האבל אריס בשדה של אחר פירש רש"י ישכור האבל פועלים שיעשו מלאכה משום פסידא דמרי דארעא ואפשר שגם לפי הראב"ד ז"ל הוא מותר כיון דהשדה הוא של אחר אין זה נקרא מלאכת האבל. וחמור וגמל וספינה שלו שהיו מוחכרין או מושכרין אצל אחרים קודם התחלת האבילות הרי אלו יעשו ואם נשלם זמן חכירתו או שכירתו קודם התחלת האבילות הרי אלו לא יעשו אבל אם היה האבל עצמו מוחכר או מושכר אצל אחר לא יעשה מלאכה בימי אבלו ושכיר יום של אבל בעבודת קרקע אפילו בעיר אחרת לא יעשה ואם היתה מלאכת אחרים בידו בין קבולת בין שאינה קבולת לא יעשה היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו**:

סימן ה

ה מוריון ברי' דרבין ומר ברי' דרב אחא ברי' דרבא עבוד גימלא בהדי הדדי פי' שני שוורים חיברו יחד לצמד אחד איתרע ביה מלתא במר בריה דרב אחא פסקי' לגמליה אמר רב אשי גברא רבה כמר בריה דרב אחא לעביד האי מלתא דנהי דלפסידא דידיה לא חייש לפסידא דאחרינא לא חייש והא קתני אם היו מוחכרים או מושכרים אצל אחרים הרי אלו יעשו. אדם חשוב שאני. הרב אלפסי לא הביא הך עובדא והביא גירסת ירושלמי אלו מגלחין (הלכה ה) ב' אחים שני שותפין שני טבחים שני הנונים שאירעו לאחד מהן דבר הרי אלו נועלים חנותם (ג) ולכאורה נראה דפליג אגמרא דידן דלגירסת הירושלמי יפה עשה דפסק לגמרי כי מלאכת שניהם בטילה והראב"ד ז"ל הקשה מהירושלמי אגמרא דידן ותיריך דודאי נועלין חנותם ואין השותף מתעסק בעסק השותפות בפרהסיא אבל בביתו מתעסק בעסק השותפות ואע"פ שחולקין בשכר כמו חמור וגמל וספינה שמוחכרין ביד אחר הלכך לא הוה ליה למיפסקיה לגמליה ומסיק אדם חשוב שאני ואית ליה קלא ואמרי בהמתו של פלוני עושה מלאכה בימי אבלו והוה ליה כפרהסיא אע"פ שבבית השותף ודמיא לנעילת חנות:

סימן ו

ו [דף יב ע"א] אמר שמואל מקבלי קבלנות בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר ואסיקנא ה"מ בשבתות ובימים טובים והוא דליכא מתא דמיקרבה להתם אבל בחולו של מועד אע"ג דליכא מתא דמיקרבה להתם כיון דשכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור. פי' הראב"ד האי קבולת לא בקבולת דשדה איירי דההיא אפילו בימי אבלו מותר לכתחלה כדפי' לעיל (סימן ג) וכ"ש במועד כרב שישא בריה דרב אידי (סימן א) ותניא כוותיה ולא קבולת דתלוש הוא דהא אמרינן בבית אחר יעשה ואפילו בימי אבלו ואפילו בשבת נמי מותר כדאמר [שבת יז ב] בעורות לעבדן וכלים לכובס נכרי שכולם עם השמש מותר אלא בקבלנות דבנין איירי שאם קבלו אומני נכרים לבנות לו בנין בית בערב המועד מותר לבנותו במועד בדנפשיהו קא עבדי אבל אסרו אותו בתוך התחום ובחול המועד אפילו חוץ לתחום משום מראית העין שאין הכל יודעין שהיא קבולת ודין קבולת של בית מה שהתיר ר"ת ואסר ר"י בפ"ק דע"ז בסופו (סימן כג):

סימן ז

ז רש"י פי' בלשון אחר ומקבלי קבולת שקבלו עליהם מלאכת האבל אסור בתוך התחום ואע"פ שקבלו קודם האבל מפני מראית העין שלא יאמרו ראו זה שמסר מלאכתו לאחרים בימי האבל ולא ידעו דקבולת היא לגבייהו קודם לכן ואמרינן לעיל (סימן א) אלו דברים שעושין לאבל וכו' דדבר שאינו אבד אסור לאבל למסור לאחרים בימי אבלו אבל חוץ לתחום שרי הואיל וקבלוה קודם האבל וליכא

בית הבחירה (מאירי) מסכת מועד קטן דף יב עמוד א

4

מ' שמסר שדהו לגוי באריסות וכדומה לו הרי הגוי עושה בשבת אף בתוך התחום שהרי בשלו הוא עוסק כמו שיתבאר בראשון של עבודה זרה כ"א ב' אבל מסר לו שדהו בקיבולת והוא שאין לגוי כלום בפירות אלא שמקבל עליו עבודת כל השדה להוצאתו ובעלים נותנין לו סך ידוע בדמים בסוף המלאכה ואין נשכר בה לימים אלא אימתי שירצה יעשה וכן ביתו לבנות וכל כיוצא בזה אסור לו להניחו לבנות או לעבוד בשבת ויום טוב בתוך התחום שלא יאמרו בשל ישראל הוא עוסק וחוזן לתחום מותר ובלבד שלא יהא תוך התחום של עיר אחרת שלא יחשדוהו בני עיר אחרת ובחולו של מועד אף חוץ לתחום אסור שיאמרו במועד שכרו הואיל ודרכם לצאת חוץ לתחום בחולו של מועד ויבאו להתיר מה שאין הפסד באיחורו על ידי גוים וכל שאסור לעשותו במועד אסור לומר לגוי לעשותו:

וקיבולת של מטלטלין כגון עורות לעבדן וכלים לכובס מותר אף בשבת ויום טוב כל זמן שיהא מוסרם מבעוד יום ר"ל עם השמש שאין להם קול:

יש מי שאומר שאף האבל שמסר קרקעו בקיבולת אסור לו להניחו לעשות בו בימי אבלו והדברים נראין לענין פסק ומ"מ הם באים בה מצד שהם מפרשים שמועת הקיבולת באבל שגוי המקבל שדה שלו בקיבולת בתוך התחום אסור לו להניחה לעבוד בקרקע שלו ואע"פ שאריסות וחכירות בקרקע שלו מותר אין קיבולת דומה לאריסות וחכירות שנטלין חלק בפירות הקרקע וכן אע"פ שהתרנו קיבולת מטלטלין שלו בבית אחר קרקע אין לו דין בית אחר והרי שמו מתפרסם עליו ומה שאמרו במועד הוא הדין בחול אלא מאחר שתפיש בראש השמועה שבת ויום טוב הן לקיבולת שלו הן לשל כל אדם הוא תופש בסופה חולו של מועד ולענין אבל ושמא תאמר וא"כ במועד מפני מה נאסרה והרי אין אבלות במועד שאם באבלות קודם הרי נפסק ואם באבלות של תוך המועד הרי לא התחיל שהשבת אתה יכול לפרש בה כן מצד שעולה ואינה מפסקת ויום טוב אפשר ביום טוב שני ושמת בו ביום אבל מועד היאך אתה מפרשה באבל לבד אין זו שאלה שהרי דברים שבצנעה נוהג והטעם שלא מנעו אבלות ברגל אלא לכבוד הרגל ודברים שבצנעה אין בהם כבוד הרגל וכן הדין בעשיית מלאכה שראויה ליאסר שאין בעשייתה כבוד הרגל אלא זלזול:

אחרוני הרבנים שבצרפת התירו קיבולת בשבת ויום טוב אף בתוך התחום ולא ראו להפריש בין קיבולת לאריסות וחכירות וכשהוקשה על שמועה זו שאסרו את הקיבולת בתוך התחום ממה שהתרנו באריסות במסכת ע"ז שם וכמו שאמרו שם מימר אמרי אריסותיה קא עביד הם פירשו שמועה זו באבל הא בשבת ויום טוב דין הקיבולת כדין האריסות והחכירות להתירו אף תוך התחום ואף הם הביאו ראייה ממה שאנו מפליגין בספינה אפי' ערב שבת ואין חוששין כשוראין אותו בשבת שיאמרו עכשו שכרה ויש לחלוק בראייה זו שלא הותרה הפלגה לדבר הרשות בפחות משלשה קודם השבת וכיון שהפליג שלשה אינה יכולה לנות וכבר אמרו היכא דלא אפשר שאני שאם כן לא יפליג לעולם הא ערב שבת שנראה כרצוה לילך בשבת אסור אא"כ לדבר מצוה ואע"פ שבמקומו יתבאר צדדין להתיר בזמן הזה כל הפלגה אף בערב שבת אין אנו מכוונים עכשו אלא לפי שיטת הסוגיא האמורה בה בראשון של שבת ועוד קשה לפרש לדבריהם שאחר שאין מפרשים בין קיבולת לקבלות ואריסות הרי התרנו למעלה באבל קבלות ואריסות עד שאנו צריכים לדבריהם ליכנס בפירוש שמועה זו בפירצה דחוקה לומר שלא התרנו למעלה אלא באריסים גוים ושבת או יום טוב וחוזן לתחום והדברים זרים ואין לסמוך עליהם כלל:

ומ"מ יש מכריעין שזו שאסרו כאן בקיבולת דוקא בקיבולת בנין של בתים שאין הדבר מוכיח שיהא הגוי יורד בה באריסות או בשכירות או בקיבולת אבל בשדה שהדבר נראה שבאריסות ירד מותר אף בקיבולת:

אע"פ שהקיבולת מותר מיהא חוץ לתחום אדם חשוב ראוי לקדש עצמו אף כמותר לו וקיבולת עצמו המותר זוקא בשעושהו הגוי בשלו כגון שהיה בונה את הבית בעציו ואבניו ואין ישראל נתבע בדבר הצריך לבנין כלל אבל אם היה בתנאי שיהא אחד מן הדברים הצריכים בבנין של ישראל אפי' התבן אסור ומ"מ אם נעשה מותר ליהנות בו לערב אף לאותו שנעשה בשבילו וכל שכן לאחרים כדין מי שאמר לגוי לעשות לו מלאכה בשבת שאע"פ שעבר ומכין אותו מכת מרדות מותר ליהנות בו לערב אף לאותו שנעשה בשבילו אחר שימתין בכדי שיעשו ואין צריך לומר באחרים בסוגיא זו שנמנעו בכאן אחרים מליהנות בכיוצא בזה ואמרו הטעם סיועי סיועי בתיבנא בהדיהו כלומר מן הדין באו באיסורה אין זה אלא שהקפידו עליו על שלא דקדק בדבר וקצת חכמי צרפת חדשו בהוראה זו דרך אחרת לאסרה מן הדין והוא שכל מלאכה שעושה אותה הגוי משלו אפי' עשאה בשליחותו של ישראל כגון אריגת בגד ועשיית כבש ובונה בית בעציו ואבניו מותר לערב שהרי המטלטלין יכול הוא לעכבם ובקרקעו יכול הוא ליטול עציו ואבניו אבל אם היה אפי' התבן של ישראל אסור לעולם ואע"פ שהמבשל לישראל בשבת של ישראל הוא ומותר לערב כמו שיתבאר במקומו לא נאמרו הדברים אלא בשהישראל מבשל ואין לחוש שמא ירגיל עצמו בכך אבל גוי המבשל לצורך ישראל בשל ישראל אסור לעולם ולישראל אחר מיהא מותר והדברים נראין אלא שגדולי המחברים חולקים בה וכן יראה לי לומר שהמבשל בשבת אף לדעת המכשיר בה אין הדבר מתפרסם ואינו דבר המתקיים אבל קרקע שהוא דבר העומד ודבר המתפרסם ראוי לאסור לעולם בדמיון מה שאמרו בתלמוד שבת בגוים שעשו ארון וחפרו קבר בשבת

שלא יקבר בו אותו ישראל עולמית ופירשוהו כשהקבר עומד באיסרטיא שהוא דבר המפורסם אבל במקום אחר יקבור בו למוצאי שבת והדברים נראין:

אדם גדול שמסר קיבולת שלו לפועלים ומנעם מלעשות שם בשבת ויום טוב על הדרך שפסקנו ובאו גוים מאליהם לעשות שם שלא בשכר אם היתה מעלתו של זה מפורסמת עד שהכל יודעין שאין אלו נוטלין שכרן אלא שעושין כן מאליהם ובלא שכר מותר להניחם ומ"מ אין לסמוך בה כל כך שמא לא נאמרה בכאן אלא בבי ריש גלותא שהיה ענינם כעין מלכות הא בשאר בני אדם לא ויל"מ את הסוגיא בדרך אחרת ואין דבריהם נראין:

אע"פ שהתרנו את הרצועה בכל מה שנאסר בענינים אלו להיות אחרים נהנין בה תלמידי חכמים ראוי להם להתרחק מהנאת כל דבר שנעשה בעבירה ואין כאן יוהרא אלא סלסול ונקיות הדעת:

מתנין עם הגוי במועד ומוסרין לו קיבולת לעשות בו אחר המועד הן בקרקע הן במטלטלין אבל לא לעשותה במועד כמו שביארנו ואף בזו דוקא שלא ישקול במועד אם הוא דבר הראוי למשקל כגון שימסור מטוה לגרדי או כסף לצורף במשקל וכן שלא ימדוד אם הוא דבר הראוי למדידה כגון בית לבנאי לשעור קנים או בגד לצבע וכן שלא ימנה אם הוא דבר הראוי למנין שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול:

אין מרביעין בהמה בחולו של מועד מפני שיש בהבאת הזכר עליה טורח יתר ואפי' חמורה שנתחממה אע"פ שהיא מלאכת האבד מפני שעשויה להצטנן ושוב קשה לזווגה אין מרביעין אותה ומ"מ מכניסין אותם לבית הבקרות ואם יזדווגו וכן בכל הבהמות ולעולם אין מרביעין בבכור שהרי אסור הוא בגיזה ועבודה וזו מעין עבודה הוא וכן פסולי המוקדשין והם קדשים שהוממו ונפדו שהרי אסורים הם בעבודה כמו שיתבאר במקומו:

אין מכניסין צאן לדיר שבשדה כדי לזבל את השדה מפני שהוא כמכוין לזבל ואם באו גוים מאליהם לדייר שדהו של זה מותר אבל אין מסייעין אותן ואין מוסרין להם שומר להסיע את הצאן ממקום למקום כדי שידיירו כל השדה:

היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה והתחיל זמן שכירותו קודם המועד מסייעין אותו השכיר ומוסרין לו שומר אף בשכיר להסיע את הצאן ממקום למקום שאין זה ניכר שלשם חול המועד בפרט יהא עושה כן אחר שהוא שכיר לזמן ושהגיע זמן שכירותו קודם המועד ובשבת אין נותן לו שכר אלא שרשאי להחזיק לו טובה וביום טוב נותן לו מזונות ויראה דוקא למוצאי יום טוב שהרי אין מזמנין את הגוי ביום טוב ואע"פ שהתירו לומר אי ניהא לך במאי דטריח לן וכו' זו אינה אלא בגוי שבא לביתו אבל להזמינו מתחלה אף בדרך זה לא: במסכת פסח ראשון התבאר על הזבל שבחצר שמסלקין אותו לצדדין ואם נעשית חצר כרפת בקר מוציאין אותו לאשפה:

חבית של יין או של שכר שלא היתה מגופה מותר לגופה ולטוח מגופתה ולחברה אע"פ שאין הפסידא מרובה כשעומדת בלא מגופה מ"מ פסידא יש בה שהיין או השכר שבתוכה מתחזק הרבה מצד סתימתה והוא שאמרו בר שית סאוי ושיע כבר תמני ולא שיע כלומר קנקן שאינו מחזיק אלא שש סאין והוא סתום במגופה וטוח בה עולה לבעל הבית כקנקן מחזיק שמנה ואינו סתום:

ולמדת מזה שזוהו שאמרו מהו למישעא חביתא פירושו לגופה ולטוחה וגדולי הרבנים פירשו בה זפיתה מבפנים וכגון שלא קנה היין עד המועד ולא היה סבור לקנות שאין כאן כיוון מלאכה במועד ואין נראה כן שהרי זו היא שסמכו לה זופתין חביתא ר"ל חבית גדולה ואין זופתין כזתא ר"ל חבית קטנה כלומר שהגדולה יש בה פסידא גדולה וקטנה אין לה פסידא ראויה לחוש ולישנא אחרינא זופתין כזתא כלומר הואיל ויש בה פסידא מועטת אחר שהטורח מועט ואין זופתין חביתא מפני שטירחה יתר:

ולענין פסק זופתין את החבית בין גדולה בין קטנה שלא יתקלקל היין או השכר שבתוכה:

בית יוסף אורח חיים סימן תקמג

6

א כל מלאכה או דבר שאסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו. ברייתא בפרק מי שהפך (יב.) כללו של דבר כל שהוא עושה אומר לגוי ועושה וכל שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה:

ב ומ"ש ואפילו דבר שמותר לעשותו ביום טוב כגון גוי שקיבל לבנות ביתו של ישראל וכו'. שם אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אמר רב פפא ואפילו חוץ לתחום לא אמרן אלא דליכא מתא דמיקרבא להתם אבל איכא מתא דמיקרבא להתם אסור אמר רב משרשיא וכי ליכא מתא דמיקרבא להתם נמי לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי אינשי דאזלי להתם אבל בחולו של מועד דשכיחי אינשי דאזלי ואתו להתם אסור:

ומ"ש ואפילו נבנה הבית באיסור על ידי גוים נכון להחמיר שלא יכנסו בו. כלומר אפילו נבנה כבר הבית כיון שנבנה באיסור נכון להחמיר שלא יכנסו בו וענין זה שם מר זוטרא בריה דרב נחמן בנו ליה אפדנא מקבלי קיבולת חוץ לתחום איקלע רב ספרא ורב הונא בר חנינא ולא עלו לגביה ואיכא דאמרי הוא נמי לא על בגייה והאמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אדם חשוב שאני ואיכא דאמרי סיועי סייע בתיבנא בהדייהו ופירש רש"י סיועי הוה מסייע בתיבנא שהיה נותן להם תבן למלאכה דהואיל והוא מסייע בהדייהו אסור. ומדכתב רבינו סתם נכון להחמיר ולא חילק בין אדם חשוב לשאינו חשוב נראה שהוא סובר דכלישנא דסיועי סייע בתיבנא נקטינן דבתרא הוא ואם כן נבנה באיסור ומדלא קאמר תלמודא אסור ליכנס בה אלא דהנך רבנן אי נמי מר זוטרא גופיה לא על בגייה משמע דלא מדת הדין היתה אלא מדת חסידות וזהו שכתב רבינו נכון להחמיר כלומר אע"פ דמדינא שרי נכון להחמיר: ומ"ש והני מילי בבית שהוא במחובר וכו'. שם אהא דאמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום וכו' כתב הרא"ש (סי' ו) בשם הראב"ד (ספר האשכול ח"ב עמ' 148 ובנחל אשכול אות ז) האי קיבולת לאו קיבולת דשדה איירי דהיא אפילו בימי אבולו מותר לכתחלה וכל שכן במועד ולא קיבולת דתלוש הוא דאפילו בשבת מותר אלא בקבלות דבנין איירי. וכתבו הגהות מימון (דפוס קושטא פ"ח הכ"ה) בשם סמ"ק (סי' קצה עמ' קעז) דתלוש מותר בביתו של הגוי והני מילי בקיבולת אבל בשכיר יום אסור בכל ענין ע"כ ובהגהות אשיר"י (סי' י) כתוב מי שמקבל עליו קיבולת קודם המועד כגון מידי דאית ליה קלא כמו קרקעות ובהמות אסור לישראל שיניח לעשות מלאכתו במועד ואפילו עושה מלאכתו חוץ לתחום ע"כ:

ג מותר ליתן לגוי מלאכה בקיבולת או בשכיר יום וכו'. שם תניא מקבלין קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד ובלבד שלא ימדוד ושלא ישקול ושלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול ופירש בנמוקי יוסף (ה' ד"ה מקבלין) מקבלין קיבולת פירוש נותנין מלאכה לגוי במועד כדי לעשותה לאחר המועד ולא דוקא קיבולת אלא אפילו לשכור שכיר ויש אומרים דאף אם יעשה הגוי במועד אין צריך למחות ביזו כדאמרינן בפרק קמא דשבת (יט.) ופוסק עמו לשבות ואינו שובת: לא ישקול. כגון מטוה שנותנים לאורג מפני שהוא דרך חול וכן כסף שנותנים לצורף לעשות כלי אסור לשקלו ודעת המרדכי (סי' תתנב) כסברא זו שכתב נמוקי יוסף דאף אם יעשה הגוי במועד שרי וכתב רבינו ירוחם (נ"ד ח"ה לז.) שכן עיקר: כתוב בנמוקי יוסף שם (ד"ה מקבלי) בגמרא משמע מעובדא דבי נגרי דריש גלותא דכל סיוע שאינו אלא הנאה בעלמא ואינה ניכרת מותר לעשותה לכתחלה בחולו של מועד לקבלנין ופירוש בי נגרי גוים אוכלי שולחנו והיו רודים על בעלי מלאכתו למהרם ופעמים היו מסייעים להם שמתוך שמצייאם להם הצריך למלאכה ממהרים ושכרם של פועלים מתרבה בזה מכל מקום הני בי נגרי לא הוו שקלי אגרא אלא למצוא חן בעיני ריש גלותא עבדי ולפיכך אע"פ שהיו מביתו של ריש גלותא והמלאכה היתה של ריש גלותא שרא להו רבא למיעבד. וגם רבינו ירוחם (שם) כתב שאותם הבי נגרי היו מסייעים לאריסי ריש גלותא וכיון שלא היו לוקחים הבי נגרי שכר שרי: